

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра спеціальних юридичних дисциплін

07-01-113М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять
та самостійної роботи

з освітньої компоненти

«Доктринальні проблеми міжнародного захисту прав людини»

для здобувачів вищої освіти третього освітньо-наукового рівня,
галузь знань 08 – Право,
спеціальність 081 – Право
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-методичною радою
з якості навчально-наукового інституту права
Протокол № 12 від 27.07.2022 р.

Рівне – 2022

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з освітньої компоненти «Доктринальні проблеми міжнародного захисту прав людини» для здобувачів вищої освіти третього освітньо-наукового рівня, галузь знань 08 – Право, спеціальність 081 – Право денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Цимбалюк В. І. – Рівне : НУВГП, 2022. – 17 с.

Укладач: Цимбалюк В. І., к.ю.н., професор кафедри спеціальних юридичних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Кафарський В. І., доктор юридичних наук, професор кафедри спеціальних юридичних дисциплін

Керівник освітньої програми:

Цимбалюк В. І. – к.ю.н., професор, професор кафедри спеціальних юридичних дисциплін, директор навчально-наукового інституту права НУВГП.

Зміст

Передмова	3
1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА	3
1.1. Опис освітньої компоненти	3
1.2. Тематика практичних занять	4
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики	5
1.4. Критерії та шкала оцінювання	5
2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	6
3. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.....	13
4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ	13
5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	14

Передмова **Шановні студенти!**

Освітня компонента «Доктринальні проблеми міжнародного захисту прав людини» є важливою для покращення фахової підготовки дослідника та практика-юриста та сприятиме формуванню індивідуальної освітньої траєкторії здобувача третього освітньо-наукового рівня. Захист прав людини на національному та міжнародному рівні є чи не найважливішим завданням юристів. Саме тому освітня компонента «Доктринальні проблеми міжнародного захисту прав людини» допоможе отримати ґрунтовні знання щодо стандартів захисту прав людини на універсальному та регіональному рівні.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1. Опис освітньої компоненти

Мета освітньої компоненти «Доктринальні проблеми міжнародного захисту прав людини» підготовка висококваліфікованого фахівця у сфері міжнародного захисту прав людини, здатного до самостійної критичної та обґрунтованої науково-дослідницької, науково-організаційної, інноваційної діяльності в галузі захисту прав людини, сприяння формуванню професійної правничої правосвідомості та культури, системи правових понять та основних концепцій у сфері захисту прав людини.

Завдання освітньої компоненти полягає у одержанні здобувачами теоретичних та практичних знань про стандарти захисту прав людини, їх нормативно-правове та інституційне підґрунтя, співвідношення міжнародних та національних стандартів, пошук прогалин та шляхів удосконалення національних стандартів захисту прав людини в різних сферах. Акцент робиться на критичному осмисленні та системному аналізі наукових праць дослідників у сфері міжнародного захисту прав людини з метою вироблення та формування власної позиції щодо тих чи інших явищ та процесів у сфері захисту прав людини, а також на проблемних практичних аспектах, що виникають під час захисту прав людини.

Компетентності:

Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної, у тому числі дослідницько-наукової діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики

ЗК1. Креативність, здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність до критичного аналізу та оцінювання сучасних наукових досягнень при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, в тому числі в міждисциплінарних областях.

ЗК3. Здатність приймати обґрунтовані рішення, планувати і здійснювати комплексні дослідження на сучасному рівні з використанням новітніх інформаційних і комунікаційних технологій на основі цілісного системного наукового світогляду з використанням знань в області історії і філософії науки.

СК2. Здатність до комплексності проведення досліджень у галузі права.

СК5. Здатність до володіння сучасними правовими теоріями і концепціями та здатність до їх критичного аналізу й оцінки;

СК12. Здатність об'єктивно і критично аналізувати інформацію про інститут захисту прав людини, займати самостійну позицію у питаннях теоретичного та практичного характеру, що стосуються інституту прав людини. Формувати активну правову позицію в ситуаціях, пов'язаних з конкретними випадками порушення прав людини чи виникнення такої загрози; здатності до вчинення адекватних правових дій; застосовувати альтернативні способи захисту громадянських прав на практиці.

СК13. Здатність здійснювати професійну діяльність в установах, діяльність яких пов'язана з прогресивним розвитком українського законодавства; проводити глибокий історичний і

правовий аналіз європейських та світових інтеграційних процесів, учасником яких є Україна.

Програмні результати навчання (ПРН). Результати навчання (РН)

ПРН2. Мати ґрунтовні знання предметної області та розуміння професії, знання праць провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, фундаментальні праці у галузі дослідження, формулювати мету власного наукового дослідження як складову загально-цивілізаційного процесу.

ПРН6. Уміти проводити критичний аналіз, оцінку і синтез нових наукових положень та ідей.

ПРН8. Формулювати наукову проблему з огляду на ціннісні орієнтири сучасного суспільства та стан її наукової розробки, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, які мають розширювати і поглиблювати стан наукових досліджень у сфері права.

ПРН9. Аналізувати наукові праці, виявляючи дискусійні та малодосліджені питання, здійснювати моніторинг наукових джерел інформації стосовно проблеми, яка досліджується встановлювати їх інформаційну цінність шляхом порівняльного аналізу з іншими джерелами.

ПРН14. Використовувати сучасні інформаційні та комунікативні технології при спілкуванні, обміні інформацією, зборі, аналізі, обробці, інтерпретації джерел.

ПРН16. Знати національне та європейське законодавство, зміст правового регулювання у різних галузях фахового спрямування та різних сферах діяльності;

ПРН19. Здатність збирати, аналізувати, систематизувати законодавство, що складає нормативну базу наукового дослідження, виявляти прогалини, суперечності та інші його недоліки, формулювати власні пропозиції, спрямовані на їх подолання.

1.2. Тематика практичних занять

№	Назва теми	К-сть годин
Модуль 1		
1.	Тема 1. Історичні аспекти формування прав людини та їх сучасна концепція. Міжнародні стандарти захисту прав людини на універсальному рівні: доктринальні аспекти їх розуміння та нормативне закріплення.	2
2	Тема 2. Міжнародний режим захисту прав людини: поняття та інституційна система на універсальному рівні	2
3	Тема 3. Міжнародний Суд ООН: правовий статус та повноваження	2
Модуль 2		
4	Тема 4. Загальна характеристика регіональних систем захисту прав людини (міжамериканська, африканська та АСЕАН): аналіз їх переваг та недоліків	2
5	Тема 5. Захист прав людини в рамках ЄС. Деякі питання захисту прав людини в рамках ОБСЄ	2
6	Тема 6. Захист прав людини в рамках Ради Європи	2
7	Тема 7. Окремі проблемні питання розуміння прав людини, гарантованих Європейською конвенцією з прав людини	2
	Всього	14

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань здобувачів освіти з освітньої компоненти проводиться у формах:

- усного опитування на практичних заняттях;
- оцінки за написання есе та участь в обговоренні проблемних питань;
- аналіз та складання правових документів;
- оцінка виконання індивідуального науково-дослідного завдання.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного контролю з освітньої компоненти «Кримінальне право та процес: доктринальні та практичні проблеми» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених силябусом освітньої компоненти;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом освітньої компоненти, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних занять;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 100 балів.

Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань;
- аналіз та складання правових документів;
- написання есе та тез.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження здобувача освіти не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру ;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Національна шкала оцінювання

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Зараховано
82-89 балів	
74-81 балів	
64-73 балів	
60-63 балів	
35-59 балів	Не зараховано з можливістю повторного складання
1-34 балів	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ. НОРМАТИВНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ НА УНІВЕРСАЛЬНОМУ РІВНІ

Тема 1. Історичні аспекти формування прав людини, їх сучасна концепція. Міжнародні стандарти захисту прав людини на універсальному рівні: доктринальні аспекти їх розуміння та нормативне закріплення

1. Історичні аспекти становлення прав людини.
2. Концепція прав людини в доктрині міжнародного права: аналіз основних підходів. Універсальність прав людини.
3. Покоління прав людини за Карелом Васакком: значення поділу та чи є в ньому необхідність. Четверте покоління прав людини. Інші класифікації прав людини в доктрині міжнародного права.
4. Міжнародні стандарти захисту прав людини: поняття, елементи. Класифікація міжнародних стандартів захисту прав людини. Роль універсальних міжнародних стандартів захисту прав людини.
5. Нормативне закріплення стандартів захисту прав людини: Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. Міжнародний пакт про економічні та культурні права. Відображення міжнародних стандартів захисту прав людини в національному законодавстві.
6. Міжнародні стандарти захисту прав жінок. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Відображення міжнародних стандартів захисту прав жінок в національному законодавстві.
7. Міжнародні стандарти захисту прав дитини. Конвенція ООН про права дитини. Відображення міжнародних стандартів захисту прав дитини в національному законодавстві.

Запитання до теми:

1. *Яких поглядів щодо прав людини дотримувався Сократ та Платон. Порівняйте справедливість у їхньому розумінні.*
2. *Що являє собою свобода людини згідно з поглядами Епікура?*
3. *В чому суть природно-правничої ідеї давньогрецьких філософів?*
4. *Що знаходиться в основі права згідно з Ціцероном?*
5. *Який внесок римських юристів в становленні системи прав людини?*
6. *Яке значення мав Habeas corpus act для системи прав людини? Як зараз це поняття відображене в законодавстві України?*
7. *Опишіть правові погляди Дж. Локка.*
8. *Який вплив Першої та Другої світової війни на становлення інституту прав людини?*
9. *Назвіть авторів Загальної Декларації прав людини?*
10. *Хто з видатних українських юристів брав участь в її написанні?*
11. *Які права включає перше, друге та третє покоління прав людини?*
12. *Коли виникли та хто запропонував виділити четверте покоління прав людини? Які права туди належать?*
13. *За якими критеріями класифікують міжнародні стандарти захисту прав людини?*
14. *Дайте визначення міжнародних стандартів захисту прав людини. Назвіть їх іманентні ознаки.*
15. *Як Ви оцінюєте роль міжнародних стандартів захисту прав людини на сучасному етапі?*
16. *Як Ви оцінюєте діяльність ООН в умовах війни Росії проти України? Які варіанти виходу з ситуації, що склалася Ви бачите?*

17. Які права закріплені в Міжнародному пакті про громадянські та політичні права та як це відображено в законодавстві України?
18. Як Конвенція розглядає поняття «дискримінація щодо жінок»?
19. Хто така дитина в розумінні Конвенції про права дитини?
20. З якого віку дозволяється праця дітей за Конвенцією про права дітей? Які права у ній гарантовані?

Практичні завдання:

Завдання 1

Як Ви розумієте висловлення Б. Б. Галі «Права людини... є основним цінностями, які дають нам змогу вважати себе людством».

Завдання 2

Опишіть значення Загальної декларації прав людини для становлення прав людини.

Завдання 3

Проаналізуйте, які права людини виникли в зв'язку з розвитком інформаційних технологій та діджиталізацією. Яке закріплення вони знайшли в міжнародних документах та національному законодавстві?

Завдання 4

Ознайомтесь зі статтею за посиланням та дайте відповіді на запитання.

Львова О. Л. Моральні засади універсальності прав людини. *Альманах права*. 2020. Випуск 11. С. 138-145. URL: http://almanahprava.org.ua/files/almanah-prava.-vipusk-12-_2021_.pdf

1. Яке значення моралі в принципі універсальності прав людини, на думку автора?
2. Про який конфлікт правового і морального у сфері захисту прав людини йдеться у статті?
3. Чи підтримуєте Ви думку автора? Висловіть свої думки з цього приводу.

Завдання 5

Складіть схему під назвою «Міжнародний захист прав людини: універсальний рівень».

Завдання 6

Здійсніть порівняння міжнародних стандартів захисту прав дітей на універсальному рівні на регіональному рівні та в національному законодавстві.

Література [основна: 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 21; допоміжна: 1, 4, 5, 8, 9, 10, 13, 14, 16, 17, 19, 22, 25]

Тема 2. Міжнародний режим захисту прав людини: поняття та інституційна система на універсальному рівні

1. Поняття та загальна характеристика міжнародного режиму захисту прав людини.
2. Міжурядові та неурядові організації в міжнародному режимі прав людини.
3. Система захисту прав людини в межах ООН. Захист прав людини як провідна та фундаментальна мета діяльності ООН. Норми Статуту ООН, спрямовані на захист прав

людини. Органи, створені для захисту прав людини в межах конвенцій х прав людини. Рада ООН з прав людини. Верховний комісар ООН з прав людини.

4. Конвенціональні механізми контролю. Характеристика статусу та повноважень комітетів, їх склад та форми діяльності.

5. Процедури подання та розгляду скарг у зв'язку з порушенням прав людини. Процедура 1503. Процедура Додаткового протоколу.

Завдання до теми:

1. Що являє собою режим захисту прав людини? Які його елементи?
2. Які неурядові міжнародні організації Вам відомі? Які їхні завдання?
3. Ознайомтеся із звітами неурядової організації *Amnesty International*. Яка мета її діяльності? Які засоби та методи вона використовує для досягнення мети?
4. Які норми Статуту ООН утверджують необхідність та пріоритет прав людини?
5. Які повноваження Комітету з прав людини?
6. Яка кількість осіб входить до комітету з прав людини? Який порядок їх обрання?
7. Які повноваження Верховного комісара з прав людини? Які його основні завдання?
8. Хто входить до складу Комітету з прав дитини?
9. Який порядок розгляду скарг Комітетом з прав дитини?

Завдання 1

Заповніть таблицю

Назва конвенції	Контрольний орган (кількість членів, ким обираються)	Контрольні процедури

Завдання 2

Заповніть зразок форми скарги до Комітету з прав людини щодо порушення, будь-якого права, яке захищаються Загальною декларацією з прав людини.

Література [основна: 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 21; допоміжна: 1, 4, 9, 18, 19, 22]

Тема 3. Міжнародний Суд ООН: правовий статус та повноваження

1. Міжнародний Суд Організації Об'єднаних Націй. Історія становлення Міжнародного Суду ООН.
2. Міжнародний трибунал по колишній Югославії: повноваження, структура.
3. Міжнародний кримінальний трибунал по Руанді: повноваження, структура.
4. Статут Міжнародного Суду ООН. Склад Міжнародного Суду ООН.
5. Юрисдикція Міжнародного Суду ООН. Complementarity principle
6. Судочинство у Міжнародному Суді ООН.
7. Правова природа рішень Міжнародного Суду ООН. Консультативні повноваження Міжнародного Суду ООН.
8. Характеристика воєнних злочинів у Римському статуті ООН.
9. Перспективи захисту України в Міжнародному суді ООН.

Завдання до теми:

1. Коли був створений Міжнародний трибунал по колишній Югославії?

2. *Які його завдання?*
3. *Коли був створений Міжнародний кримінал по Руанді?*
4. *Яка відмінність між створеними Міжнародними трибуналами по Югославії та Руанді та Міжнародним судом ООН?*
5. *Що означає принцип complementarity principle?*
6. *Який склад Міжнародного Суду ООН?*
7. *Які консультативні повноваження Міжнародного суду ООН?*
8. *Хто з українських юристів-міжнародників був суддею Міжнародного Суду ООН?*
9. *Які перешкоди стоять перед ратифікацією Римського статуту Україною?*
10. *Що таке воєнний злочин в розумінні статуту?*

Завдання 1

Напишіть есе на тему: «Міжнародний суд ООН як засіб розв'язання міжнародних конфліктів на сучасному етапі» або «Проблематика впровадження положень Римського статуту ООН в законодавство України».

Література [основна: 3, 14; допоміжна: 16, 19, 22, 23, 27]

МОДУЛЬ 2. РЕГІОНАЛЬНІ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Тема 4. Загальна характеристика регіональних систем захисту прав людини (міжамериканська, африканська та АСЕАН): аналіз їх переваг та недоліків

1. Загальна характеристика регіональних систем захисту прав людини.
2. Міжамериканська система захисту прав людини. Статут Організації Американських держав. Американська декларація прав і обов'язків людини. Міжамериканська конвенція прав людини. Аналіз переваг та недоліків міжамериканської системи захисту прав людини.
3. Африканська система захисту прав людини. Організація африканської єдності. Африканська хартія прав людини і народів. Африканська комісія з прав людини і народів. Африканський суд з прав людини і народів.
4. Арабська система захисту прав людини: аналіз переваг та недоліків.
5. Захист прав людини в рамках АСЕАН. Декларація прав людини АСЕАН. Комісія АСЕАН з прав людини. Переваги та недоліки захисту прав людини в рамках АСЕАН.

Запитання до теми:

1. *Назвіть регіональні системи захисту прав людини.*
2. *Які складові міжамериканської системи захисту прав людини?*
3. *Які відмінності між Американською декларацією прав і обов'язків людини та Міжамериканською конвенцією прав людини?*
4. *Які права гарантує Міжамериканською конвенцією прав людини?*
5. *Які особливості Міжамериканської системи прав людини?*
6. *Назвіть цілі, передбачені в статуті Організації американських держав.*
7. *Хто входить до Міжамериканської комісії з прав людини та який порядок обрання членів?*
8. *Які функції і повноваження Міжамериканської комісії з прав людини?*
9. *Які особливості діяльності Міжамериканського суду з прав людини?*
10. *Які цілі Організації арабської єдності?*
11. *Які принципи діяльності Організації арабської єдності?*
12. *Який вищий орган Організації арабської єдності та які його повноваження?*
13. *Які концептуальні новації закріплені в Африканській хартії прав людини і народів?*

14. Скільки осіб входить до Африканської комісії прав людини і народів? Який порядок їх обрання?

15. Які скарги розглядає Африканський суд з прав людини і народів? Які його особливості порівняно з Міжамериканським судом з прав людини?

16. Які механізми захисту прав людини, передбачені в рамках АСЕАН?

Завдання 1

Порівняйте Міжамериканський суд з прав людини та Африканський суд з прав людини і народів.

Критерії для порівняння	Міжамериканський суд з прав людини	Африканський суд з прав людини і народів
Склад		
Порядок обрання суддів		
Загальні повноваження		
Правова основа діяльності		
Суб'єкти звернення		
Види скарг, які розглядає		
Загальний порядок розгляду справ та строки		

Який із судів Ви вважаєте більш ефективним? Відповідь аргументуйте. Чи є якісь шляхи удосконалення діяльності цих судів з метою більш ефективного захисту прав людини?

Література [основна: 1, 2, 15; допоміжна: 12, 16, 19, 27, 22, 23, 27]

Тема 5. Захист прав людини в рамках ЄС. Деякі питання захисту прав людини в рамках ОБСЄ.

1. Загальна характеристика договорів про створення та функціонування ЄС. Причини поширення компетенції ЄС на захист прав людини.

2. Характеристика Хартії ЄС з основних прав. Цінності та права, які захищає Хартія ЄС з основних прав людини. Обов'язки, передбачені в Хартії ЄС з основних прав людини. Сфера застосування Хартії. Сфера тлумачення прав та принципів, передбачених в Хартії ЄС з прав людини.

3. Суд ЄС: загальна компетенція, компетенція щодо захисту прав людини, склад та порядок обрання. Характеристика окремих рішень Суду ЄС щодо захисту прав людини.

4. Інституційні, процесуальні та матеріальні гарантії захисту прав людини в ЄС.

5. Суд ЄС та Європейський суд з прав людини: порівняльні аспекти компетенції та співвідношення механізмів захисту.

6. Особливості діяльності ОБСЄ: створення, цілі, повноваження, сучасні завдання.

7. Діяльність ОБСЄ у сфері захисту прав людини.

8. Керівні принципи щодо захисту правозахисників від 2014 року.

9. Бюро з демократичних інститутів і прав людини Організації з безпеки і співробітництва в Європі

9. Інші механізми та інституції захисту прав людини в рамках ОБСЄ.

Запитання до теми:

1. Яку першу справу розглядав ЄС з питань захисту прав людини?

2. Який статус Хартії ЄС з прав людини? Які її відмінності від інших договорів у сфері захисту прав людини?

3. Які основні обов'язки, передбачені в Хартії ЄС з прав людини?

4. На який термін обираються судді Суду ЄС?
5. Назвіть інституційні гарантії захисту прав людини в рамках ЄС?
6. Які процесуальні гарантії захисту прав людини в рамках ЄС передбачені?
7. Чи є ЄС учасником Європейської конвенції з прав людини?
8. Як співвідноситься діяльність Суду ЄС у сфері захисту прав людини з рішеннями національних судових органів?
9. Які стандарти ОБСЄ щодо механізмів захисту прав людини та діяльності правозахисників Вам відомі?
10. Як співвідносяться стандарти ОБСЄ щодо механізмів захисту прав людини та діяльності правозахисників з внутрішнім законодавством?
11. Охарактеризуйте компетенцію та цілі Комісара ОБСЄ з захисту прав національних меншин.
12. Сформулюйте основні напрями діяльності Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ.

Завдання 1

Порівняйте Суд ЄС та Європейський суд з прав людини.

Критерії для порівняння	Суд ЄС	ЄСПЛ
Суб'єкти звернення		
Значення рішень для національних судів		
Співвідношення прав, які захищаються		
Вплив на національне законодавство		
Підстави звернення		

Зробіть узагальнюючий висновок по основним відмінностям у формі доповіді, обсягом до 12-18

Література [основна: 3, 5, 16; допоміжна: 3, 16, 19, 22, 23, 27]

Тема 6. Захист прав людини в рамках Ради Європи

1. Система Ради Європи.
2. Європейська конвенція з прав людини: прийняття та загальна характеристика. Особливості тлумачення ЄКПЛ: ефективне тлумачення, тлумачення в світлі умов сьогодення та його значення, забезпечення правової визначеності, принцип пропорційності та рівноваги інтересів у тлумаченні, автономне тлумачення (характеристика основних термінів); принцип забезпечення мінімальних гарантій прав і свобод людини.
3. Європейський суд з прав людини: склад, порядок обрання суддів.
4. Організаційні основи діяльності Європейського суду з прав людини.
5. Порядок прийняття та розгляду скарг до Європейського суду з прав людини. Умови прийнятності. Ознаки явно необґрунтованої заяви. Скарги, які несумісні з вимогами Конвенції. Особливості розгляду міждержавних скарг.
6. Особливості виконання рішень Європейського суду з прав людини у національній системі.
7. Контроль Кабінету Міністрів Ради Європи за виконанням рішень Європейського суду з прав людини.

Запитання до теми:

1. Хто є авторами Європейської конвенції з прав людини?

2. Які цінності були початково закладені в Європейську конвенцію з прав людини?
3. Що таке доктрина живого дерева?
4. В чому проявляється тлумачення Конвенції «у світлі умов сьогодення»? Яке значення в цьому аспекті відіграє рішення *Marckx v. Belgium*, 1979?
5. Яке конвенційне тлумачення поняття «злочин» та як воно співвідноситься з національним визначенням?
6. Скільки суддів входить до Європейського суду з прав людини? Який термін їх обрання?
7. Які зміни в діяльності Суду відбулися з 1 лютого 2022 року?
8. Ознайомтесь з міждержавною скаргою «Україна проти Росії»? Яке її значення для України?
9. Які механізми контролю Кабінету Міністрів Ради Європи за виконанням рішень Європейського суду з прав людини?
10. Які наслідки виключення держави з Ради Європи?

Завдання 1

Оцініть значення рішень Європейського суду з прав людини для національного законодавства. Свою думку висловіть аргументовано в обсязі до 8-12 речень.

Завдання 2

Проаналізуйте будь-яке пілотне рішення проти України. Чи призвело воно до якихось інституційних, нормативних змін чи змін у практиці?

Література [основна: 3, 5, 19, 20; допоміжна: 6, 16, 19, 27]

Тема 7. Окремі проблемні питання розуміння прав людини, гарантованих Європейською конвенцією з прав людини

1. Право на життя. Початок життя. Питання абортів та евтаназії в практиці Європейського суду з прав людини. Смертна кара. Критерії застосування сили державою.
2. Заборона катування. Співвідношення понять катування, нелюдське поводження, приниження гідності. Аналіз деяких справ проти України за статтею 3 Конвенції. Питання екстрадиції та «феномен камери смертників». Право на надію в рішеннях Європейського суду з прав людини.
4. Право на свободу та особисту недоторканність. Триланковий тест на прикладі права на свободу та особисту недоторканність.
5. Ніякого покарання без підстави закону. Роль судової практики в розумінні поняття кримінального закону. Ясний, зрозумілий та передбачуваний закон.
6. Заборона дискримінації. Об'єктивне і розумне виправдовування нерівності.
7. Відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації в практиці Європейського суду з прав людини.

Запитання до теми:

1. Як практика Європейського суду з прав людини ставиться до початку життя? Які справи Суд розглядав в цьому контексті?
2. В яких документах встановлена заборона смертної кари? Яке Ваше ставлення до цього виду покарання?
3. Назвіть країни, в яких досі існує смертна кара як вид покарання?
4. Які критерії застосування сили державою встановлені в справі *Маккан та інші проти Сполученого Королівства*?

5. Що таке феномен камери смертників? В яких рішеннях Європейського суду з прав людини про нього йшлося?
6. Назвіть рішення Суду, в яких йдеться про право на надію? Перерахуйте «вінтеровські критерії».
7. За яких умов виправдовування нерівності за практикою Європейського суду з прав людини буде вважатися об'єктивним та розумним?
8. В яких умовах можливий відступ від зобов'язань?
9. Щодо яких прав неможливий відступ від зобов'язань?
10. Чи робила Україна відступ від зобов'язань?

Завдання 1

Як Ви розумієте вислів Ж. де Лабрюєра «Катування – це дивовижний винахід, який безвідмовно вбиває невинного, якщо він слабкий здоров'ям, і рятує злочинця, якщо він міцний і витривалий».

Завдання 2

Виберіть статтю Європейського суду з прав людини. Знайдіть рішення Європейського суду з прав людини за цією статтею проти України. Проаналізуйте порушення за триланковим тестом. Чи є такі порушення системними? Як можливо їх уникнути? Запропонуйте шляхи вирішення проблем для мінімізації звернень за тією статтею і підставою, яку Ви проаналізували.

Література [основна: 3, 22, 23, 24, 25, 26; допоміжна: 2, 15, 16, 19, 20, 27]

3. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню здобувачами освіти матеріалу з освітньої компоненти «Кримінальне право і процес: доктринальні та практичні проблеми» та формуванню у них навичок та вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи є:

- доопрацювання матеріалів лекцій та опрацювання літератури, що пропонується до вивчення по темах навчальної дисципліни;
- підготовка до практичних (семінарських) занять, виконання завдань по темах практичних занять;
- підготовка письмових відповідей на питання для самопідготовки;
- робота в інформаційних мережах;
- вибір теми написання доповідей;
- самостійне вивчення та складання конспектів по темах, що виносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється під час заслуховування та обговорення доповідей, поточного модульного контролю знань, перевірки письмових відповідей та підсумкового оцінювання успішності здобувачів освіти у сесію.

4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання передбачають написання доповіді за актуальними темами з міжнародного захисту прав людини. Структура доповіді повинна включати вступ, аналіз наукових досліджень та публікацій, основний текст, висновки та список використаних джерел. Обсяг доповіді до 5 сторінок формату А4. Шрифт: пункт 14, Times New Roman, міжрядковий інтервал – 1,5. Поля: ліве, верхнє, нижнє, – 20 мм, праве –10 мм. Посилання в тексті на джерела наводять у квадратних дужках із зазначенням джерела та сторінки. Перша цифра у квадратних дужках відповідає номеру джерела у списку використаних джерел, друга – номеру сторінки (наприклад, [2, с. 85]).

За темою доповіді повинна бути оформлена презентація, яка відображає основні тези доповіді.

Перелік тем для доповідей:

1. Права людини на сучасному етапі розвитку суспільства: аналіз основних тенденцій.
2. Четверте покоління прав людини: сучасний стан та проблемні питання.
3. Прова бути забутим в практиці Європейського суду з прав людини.

4. Покоління прав людини. Чи є необхідність в диференціації.
5. Захист прав людини в рамках Європейського Союзу: проблемні аспекти.
6. Римський статут: загальна характеристика та проблемні аспекти.
7. Тлумачення Європейської Конвенції з прав людини в світлі умов сьогодення.
8. Феномен камери смертників.
9. Універсальність прав людини: значення.
10. Право вето в діяльності Організації Об'єднаних Націй.
11. Еволюція завдань та цілей в діяльності Організації Об'єднаних Націй.
12. Внесок Ради Європи у системі захисту прав людини.
13. Значення Американської декларації прав і обов'язків людини.
14. Проблемні аспекти захисту прав людини в межах АСЕАН.
15. Смертна кара в Китаї.
16. Смертна кара в Америці.
17. Право на надію в практиці Європейського суду з прав людини.
18. Питання евтаназії в практиці Європейського суду з прав людини.
19. Захист ненародженої дитини в практиці Європейського суду з прав людини.
20. Право на правову допомогу в практиці Європейського суду з прав людини.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

Рекомендована література:

Основна:

1. Arab Charter on Human Rights. URL: <https://www.refworld.org/docid/3ae6b38540.html>
2. African Commission on Human and Peoples' Rights. URL: <https://www.achpr.org/legalinstruments/detail?id=49>
3. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. *Офіційний вісник України*. 2008. № 93. Ст. 3103.
4. Європейська конвенція з прав людини від 04.11.1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
5. Європейська соціальна хартія (переглянута): Міжнародний документ від 3 травня 1996 р. № 994_062. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062/conv#Text (дата звернення 13.07.2020).
6. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі від 1 серпня 1975 р. № 994_055. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055#Text
7. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154/conv#Text
8. Конвенція про права дитини № 995_021 від 20.11.1989 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021/conv#top
9. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text
10. Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
11. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10.12.1984 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text
12. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Міжнародний документ. Організація Об'єднаних Націй від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

13. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: Міжнародний документ. Організація Об'єднаних Націй від 19.10.1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
14. Римський статут. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text
15. Міжамериканська конвенція з прав людини. URL: https://www.oas.org/en/sla/dil/docs/inter_american_treaties_A-70_human_rights_older_persons.pdf
16. Хартія основних прав Європейського Союзу. URL: <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yeuropejskogo-soyuzu/>
17. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок та домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. URL: <https://rm.coe.int/1680462546>
18. Конституція (Основний Закон) України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141
19. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>
20. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
21. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду, прийнятий 26 червня 1945 року в м. Сан-Франциско. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010/ed19450626
22. Справа «Довженко проти України» (заява № 36650/03): Рішення Європейського суду з прав людини у справі від 12.01.2012. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_845
23. Справа «Петухов проти України (№ 2)» (Заява № 41216/13) від 12 березня 2019 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d98#Tex
24. Справа «Шагін проти України» (заява № 20437/05): Рішення Європейського суду з прав людини від 10.12.2009 URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_612
25. Справа «Драгош Іоан Русу проти Румунії» (Заява № 22767/08): рішення Європейського суду з прав людини від 31.10.2017. URL: <https://www.echr.com.ua/translation/rishennya-yespl-u-spravi-dragosh-ioan-rusuprotirumuni%D1%97-vid-31-10-2017-povnij-tekst-rishennya/>
26. Справа «Коккінакіс проти Греції» (Заява № 3/1992/348/421): рішення Європейського суду з прав людини від 25 травня 1993 року. URL: <https://minorityrights.org/wp-content/uploads/old-site-downloads/download-383-Kokkinakis-v.-Greece.pdf>

Допоміжна література

1. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини: навчально-методичний посібник з тестовими завданнями для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання. О. : Фенікс, 2019. 194 с.
2. Буняк В. С. Європейська конвенція з прав людини та кримінальне право: науково-практичний посібник / відп. ред. В. С. Ковальський. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 156 с.
3. Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини (БДІПЛ) URL : <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/secretariat/international-cooperation/spivpraczya-z-mizhnarodnimi-organizacziyami/klyuchovi-mizhnarodniorgani-u-galuzi-prav-lyudini/obsye/byuro-obsye-z-demokraticnixinstitutiv-i-prav-lyudini-bdipl.html> (дата звернення 18.01.2020)
4. Деревянко Б. В. Захист прав людини та міжнародні організації – історія становлення і перспективи реформування. Збірник тез круглого столу, присвяченого 72-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини (м. Київ, 10 грудня 2020 р.). Київ :

- ДНДІ МВС України, 2021. С. 7–9.
http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/10204/2/%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D1%8F%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf
5. Деркач А. Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини та їх відображення в Конституції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №8. С. 124–127.
  6. Деркач А. Захист прав людини як складова глобального конституціоналізму. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Випуск 1 (22). С. 49–53.
  7. Дроздов О., Дроздова О. Інститут омбудсмена : європейський вимір у принципах і розвитку / Практика ЄСПЛ. Український аспект. URL: <https://www.echr.com.ua/institut-ombudsmena-yevropejskij-vimir-u-principaxrozvitku/>.
  8. Забезпечення прав людини: національний та міжнародний виміри. Збірник матеріалів І-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Вінниця, 10 грудня 2021 року). Вінниця, 2022. 261 с.
  9. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини : монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.
  10. Костюк В. Л. Міжнародні стандарти права осіб з інвалідністю в умовах правової та соціальної держави: теоретико-правовий аспект. Актуальні проблеми соціального права в Україні : збірник наукових праць / за ред. М. І. Іншина, В. І. Щербини, С. Я. Вавженчука ; відп. ред. І. С. Сахарук. Харків : Юрайт, 2017. С. 199–215.
  11. Крет Г. Р. Міжнародні стандарти доказування у кримінальному процесі України: теоретико-правові та практичні основи. 12.00.09. Одеса, 2020. 47 с.
  12. Левенець А. В. Особливості міжамериканської системи захисту прав людини. Правовий вимір конституційної та кримінальної юрисдикції в Україні та в світі. Третє юридичне читання: матеріали ювілейної всеукраїнської дистанц. конференції 10 квітня 2020 року) / За заг. ред. Л.О. Корчової, О.А. Чувакова. О. : Фенікс, 2020. С. 89–93.
  13. Лісогорова, К. Від ліги націй до ООН: історія становлення універсальних міжнародних організацій колективної безпеки [Текст] / Катерина Лісогорова, Діана Свистун. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. Вип. 3. С. 5–11. <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/41470>
  14. Львова О. Л. Моральні засади універсальності прав людини. *Альманах права*. 2020. Випуск 11. С. 138–145. URL: <http://almanahprava.org.ua/>
  15. Манукян В. І. Страсбурзьке право. Страсбурзький суд з прав людини. Право, практика, коментар / пер. з рос. О. М. Уліщенко. Харків : Право, 2019. 560 с.
  16. Міжнародні стандарти прав людини. *Журналістика*. / За заг. ред. В. Ю. Лутковської. Київ : Український інститут з прав людини, 2019. 145 с. URL: https://www.irf.ua/content/files/international_human_rights_standards_journalism.pdf
  17. Орленко В. Еволюція прав і свобод людини. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2011. № 3. URL: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2011/03/10.pdf>.
  18. Озерова В. Принцип загальної поваги прав людини як основоположний принцип міжнародного права. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 11. С. 252–254.
  19. Опольська Н. М., Бабой А. М., Бабой В. С. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник. Вінниця: Твори. 2021. 408 с. <http://repository.vsau.org/getfile.php/28982.pdf>
  20. Орлова О. О., Бургай К. Р. Практика європейського суду з прав людини в контексті європейського розвитку українського суспільства. Українське суспільство в контексті правових побудов: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 12 квіт. 2019 р.). Дніпро : Дніпропетровський держ. ун-т внутр справ, 2019. С. 34–37.

21. Права людини у міжнародному праві : підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета- Принт», 2021. 404 с.
22. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини : навчальний посібник. Київ, 2018. URL: <https://nlu.edu.ua/wpcontent/uploads/2019/08/PhD-1-Доктрина-та-практика-системи-захисту-прав-людини.pdf>
23. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / Сироїд Т. Л. та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Сироїд Т. Л. ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, Юрид. ф-т, Каф. міжнар. і европ. права. Харків : Бровін О. В., 2018. 290 с.
24. Сироїд Т. Л. Міжнародно-правові основи захисту сексуального та репродуктивного здоров'я жінок. *Juris Europensis Scientia*. 2020. Випуск 3. С. 151–155.
25. Чепульченко Т. О. Концепція прав людини: доктринальні підходи. *Альманах права*. 2020. Випуск 11. С. 258–264.
26. Шамраєва В. М. Права людини у сучасних міжнародних відносинах: еволюція розвитку, проблеми та перспективи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «ПРАВО». 2020. Випуск 30. С. 174–184.
27. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини : навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 168 с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Європейського суду з прав людини:
<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c>
2. Єдиний державний реєстр судових рішень: <http://reyestr.court.gov.ua>
3. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України: <https://www.rada.gov.ua/>
4. Центр українсько-європейського наукового співробітництва:
<https://cuesc.org.ua/>